

ŠVIETIMO POLITIKA KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Švietimas – investicijų į ateitį programa, turinti gražą. Nesvarbu, kokių švietimo lygmenų atstovai esame: svarbiausia, kad vaikai gautų kokybišką išsilavinimą ir jaustųsi saugūs. Lietuvoje yra 60 savivaldybių, kiekvienoje iš jų unikalios mokyklos su sava kultūra, tradicijomis ir kūrybingu personalu. Esame viena iš jų, kuri turi savitų tikslų, pasiekimų, spęstinių problemų. Kupinas iššūkių švietimo kontekstas kinta žaibiškai, vaikams šiandien reikia gebėjimų, kuriuos jie naudos rytoj, galbūt dirbs darbus, kurie dar neegzistuoja.

2003 metais buvo patvirtintas pagrindinis Lietuvos švietimo dokumentas, formuojantis valstybės ir savivaldybės švietimo politiką. Artėja Valstybinės švietimo strategijos tolimesnių gairių rengimo laikas – 2012 metai. Tad pats laikas apžvelgti, kaip Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas pakeitė rajono švietimo ir ugdymo situaciją.

Pradedant kalbėti apie švietimo situaciją sparčiai augančiame ir besiplečiančiame Kauno rajone, svarbu paminėti gyventojų skaičių, pasiskirstymą, pokyčius ir jų priežastis. Įvertinus vidinę ir išorinę migraciją, gimstamumo rodiklius, per pastaruosius ketverius metus gyventojų skaičius nuo 85 000 išaugo iki 91 000. Gyventojų skaičius ir gimstamumas didėja, kuriasi naujos priemiestinės gyvenvietės.

Žiedinėje Kauno rajono savivaldybėje yra 7 gimnazijos, 8 vidurinės, 10 pagrindinių, 1 pradinė mokykla, 6 mokyklos-darželiai, 20 lopšelių darželių, 1 Meno mokykla ir 2 sporto mokyklos. Bendrojo ugdymo mokyklose mokosi per 10 tūkst. mokinių. Dirba 1263 mokytojų.

Viena iš prioritetinių 2003–2012 metų Lietuvos švietimo strategijos krypčių yra švietimo prieinamumas ir kokybės gerinimas. Atsižvelgiant į anksčiau pateiktus duomenis, **viena didžiausių pastarųjų metų, kaip ir visoje Lietuvoje, problemų – ikimokyklinio ugdymo institucinio poreikio tenkinimas.** Rajone gyvena 5633

ikimokyklinio amžiaus vaikai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 43,4 proc. vaikų, nuo rugsėjo 1 d. 500 vaikų dar laukia eilėje. Šiuo metu nėra naujai statomų ikimokyklinių ugdymo įstaigų, tačiau savivaldybė, ieškodama išeičių, rajono mokyklose atidarė 6 ikimokyklinio ugdymo grupes, darželiuose įrengė papildomas 4 grupes. Tokiu būdu ikimokyklinio ugdymo paslauga šį rugsėjį bus suteikta dar 200 vaikų. Sprendžiant nutolusių gyvenviečių klausimą, kur neužpildytos vietos, buvo sujungti du darželiai, ir biudžeto lėšos panaudotos kitų darželių renovacijai ir edukacinių aplinkų atnaujinimui.

2011 m. sausio 1 d. įvestas ikimokyklinio ugdymo krepšelis, sudarytos sąlygos privačių ikimokyklinių įstaigų kūrimuisi ir paslaugų teikimui. Tam sukurta tinkama teisinė bazė. 2010 m. savivaldybėje įkurtas privatus darželis savo veiklą sustabdė. Žinoma, iš vienos įstaigos apibendrintas išvadas daryti yra sudėtinga, tačiau šių įstaigų kūrimąsi stabdo dideli pastatų rekonstrukcijos kaštai, jų pritaikymas ugdymo veiklai. Toliau ieškosime būdų šiai problemai spręsti pritraukiant Europos Sąjungos lėšas, verslo, privačias iniciatyvas.

Valstybei vykdant mokyklų tinklo pertvarką, Kauno rajono savivaldybė kartu su kitomis 5 savivaldybėmis dalyvavo mokyklų tinklo pertvarkos pilotiniame projekte. Darbai vyko ir vyksta gana sėkmingai ir nuosekliai, nesukeliant nereikalingos įtampos. Ryškesnės problemos iškilo tik Garliavoje. Šiandien galime teigti, kad suvienytomis bendruomenės, Savivaldybės, Vyriausybės pastangomis sukurta mokymo(si) aplinka J. Lukšos gimnazijoje leis iki 2015 m. įgyvendinti tinklo pertvarkos programą.

Reorganizuota 1 vidurinė mokykla į pagrindinę, 2 pagrindinės – į mokyklas-darželius, likviduotos 4 mažos pradinės mokyklos, 11 tapo artimiausių didesnių mokyklų skyriais, akredituotos 5 mokyklų vidurinio ugdymo programos, o 8 vidurines mokyklas dar palies tinklo pertvarka. Sudarytos sąlygos suaugusiųjų mokymui. Lietuvoje startuoja Europos Sąjungos ir nacionalinėmis lėšomis

finansuojamas projektas kurti universalius daugiafunkčius centrus, skirtus įvairaus amžiaus gyventojų grupėms ir jų poreikiams. Savo veikla panašų centrą įsteigėme dar 2006 m.

Panaudojant Europos Sąjungos fondų, Lietuvos valstybės, Savivaldybės lėšas, jau ši rugsėjį duris atvers daugianfuncis centras Ringauduose. Po vienu stogu įsikurs vaikų darželis, mokykla, biblioteka, kultūros ir sporto centras. Be abejo, kuriant daugiafunkcį centrą, Savivaldybei kyla nemažai teisinių, organizacinių klausimų. Tad, siekiant vystyti daugiafunkčių centrų steigimą, tikslinga parengti veiklos dokumentų aprašą savivaldybėms.

Daugiafunkčių centrų kūrimas – vienas gražių veiklos pavyzdžių, kai mokykloje įsikuria bibliotekos filialas, kultūros centras, bendruomenės renkasi sportuoti, vyksta kaimų, miestelių renginiai. Taip apjungiamos veiklos kaimo žmogui ir taupomos lėšos.

Vykdant mokyklų tinklo pertvarką, labai svarbus ir mokinių susisiekimo klausimas. Suvokdama ŠMM patvirtintos „Geltonųjų autobusų“ programos svarbą ir norėdama užtikrinti mokinių saugumą, Kauno rajono savivaldybė 2006 m. nupirko 10 geltonųjų autobusų. Šiuo metu Kauno rajono mokyklos jau turi 19 mokyklinių autobusų, iš kurių net 9 yra gauti pagal ŠMM patvirtintą „Geltonųjų autobusų“ programą. Naujais 2011–2012 mokslo metais mokyklinių autobusų gretas papildys dar vienas autobusas iš Švietimo ir mokslo ministerijos. Tai užtikrins visų Kauno rajono moksleivių, kurie gyvena toliau kaip 3 kilometrai, pavėžėjimą.

Didelis dėmesys skiriamas **jaunosios kartos sveikatai**: skatinamas sveiko maisto vartojimas, siekiama sudaryti sąlygas sportuoti, ugdyti specialiųjų poreikių vaikus. Jau 10 metų 35 Kauno rajono mokyklos dalyvauja sveikatą stiprinančių ugdymo įstaigų tinklo veikloje.

Visos Kauno rajono ugdymo įstaigos dalyvauja iš ES ir nacionalinės paramos lėšų finansuojamose programose „**Pieno programa**“ (nuo 2004 m.) ir „**Vaisiai visiems**“ (nuo 2010 m.), kurių tikslas – pagerinti mitybą, skatinti sveiko maisto vartojimą. Pieną ir vaisius mokiniai kiekvieną dieną gauna **nemokamai**.

Šiandien mums visiems aktualios mokinių laisvalaikio užimtumo ir sveikatos stiprinimo problemos. Sprendžiant jas rajone pradėta Meno mokyklos rekonstrukcija, vykdoma jos filialų plėtra kaimo vietovėse. Džiugu, kad daugelyje LR savivaldybių yra pastatyti ir statomi sporto centrai. Mes irgi – ne išimtis. Garliavoje, Jonučių vidurinės mokyklos teritorijoje, pastatėme sporto centrą. Jo sąmatinė vertė – 15,8 mln. Lt. Savivaldybės finansuota dalis 13 mln., Valstybės investicijų programos dalis – 2,6 mln. Lt. Šis centras gal skiriasi iš kitų tuo, kad bus sudarytos sąlygos moksleivių kūno kultūros pamokoms, įsikurs vaikų sporto mokykla, bus sudaromos sąlygos bendruomenės sporto poreikių tenkinimui, organizuojami respublikiniai ir tarptautiniai sporto renginiai. Bendromis pastangomis Vyriausybė, Savivaldybė, Sporto departamentas turėtų parengti ir įgyvendinti ilgalaikę sporto aikštynų ir salių renovavimo programą. Tai padėtų spręsti jaunimo užimtumo, žalingų įpročių prevencijos problemas.

Kalbėdami apie ugdymo kokybę ir aplinkos gerinimą, šiandien galime pasidžiaugti teigiamais pokyčiais: naujomis renovuotomis, nauja įranga ir baldais aprūpintomis ugdymo įstaigomis. Pastaraisiais metais atnaujintos 5 mokyklos, pastatyta Lapių pagrindinė mokykla. Tai – didžiulė ES ir valstybinė parama, savivaldybės indėlis. Savivaldybės lėšomis įvykdyta ugdymo, kultūros įstaigų langų, durų, stogų renovavimo programa. Daug investicijų į rajoną atkeliavo su nacionaline Mokyklų tobulinimo programa plus (MTP plus), finansuojama iš ES struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto. 18 Kauno rajono bendrojo lavinimo mokyklų dalyvauja trijuose šios programos projektuose – „Bendrojo lavinimo mokyklų modernizavimas“, „Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekų modernizavimas“ ir

„Technologijų, menų ir gamtos mokslų mokymo infrastruktūra“. Nuo 2008 metų iki šios dienos jau gauta įvairios kompiuterinės ir kitos įrangos už beveik **1 830 000 Lt**. Visą programą numatyta įgyvendinti iki 2015 m.: dar daug ugdymo įstaigų laukia naujų baldų, naujausių technologijų.

Šiandien mokyklų vadovai vis dažniau kalba apie saugią mokyklą, apie tai, kad reikalinga valstybinė programa mokyklų teritorijų aptvėrimui, vaizdo kamerų įrengimui. Deja, vien tik savivaldybei tai sunki finansinė našta, nes daugelio mokyklų teritorijos yra pakankamai didelės.

Siekiant sukurti bendrojo lavinimo mokyklose tinkamą ugdymosi ir ugdymo aplinką, modernizuoti veiklos valdymą, stiprinti atvirumą vietos bendruomenei, 7 savivaldybės mokyklos, kartu su dar 19 Vilniaus ir Šiaulių mokyklų dalyvavo **„Mokyklos struktūros tobulinimo 2006–2009 m. programoje“ (MSTP)**. Trejus metus pagal naujus modelius dirbančiose mokyklose vyksta teigiami pokyčiai kuriant saugią ugdymo ir ugdymosi aplinką, gerėja pažangumo ir lankomumo rezultatai, teikiama efektyvesnė pagalba mokiniams ir mokytojams.

Itin svarbu užtikrinti mokytojų darbo kokybę, teikti jiems paramą, kurti jiems saugią ir pasitikėjimą skatinančią aplinką. Kauno rajone dirba 26 mokytojai ekspertai, 415 mokytojų metodininkų. Deja, beveik nelieta galimybių į mokyklas ateiti naujiems, jauniems pedagogams. Per pastaruosius 2 metus rajone pradėjo dirbti tik 8 jauni specialistai. Statistika labai liūdna – iš 37 tūkst. pedagogų apie 19 tūkst. yra daugiau kaip 50 metų amžiaus (51 proc.), Kauno rajone – apie 30 proc. Problema – mažėjantis mokinių skaičius. Tuo pačiu mažėja mokytojų darbo krūvis. Atokiose kaimo mokyklose dėl kelių valandų sudėtinga pakviesti dirbti atitinkamo dalyko specialistą, todėl neretai tenka dėstyti nespecialybės dalykus. Eilę metų nacionaliniu mastu vykdoma mokytojų perkvalifikavimo programa leido rajono mokytojams įgyti po papildomą mokomojo dalyko specialybę, tačiau šiuo metu ji nebevykdoma. 2006 m. Savivaldybė parengė ir keletą metų vykdė „Mokytojų

kelionės išlaidų į darbą ir iš darbo apmokėjimo programą“, vėliau ji buvo tęsiama nacionaliniu lygmeniu, deja, dėl lėšų trūkumo programa nevykdoma. Tai buvo ypač naudinga atokioms kaimo mokykloms.

Diskutuojama apie ugdymo įstaigų vadovų kadenciją. Gražu, modernu, patrauklu, šiuolaikiška. Tikrai bus ir atsiras norinčių, bet ar kaimo vietovėse bus galinčių? Kaip bus spęstinos šių žmonių socialinės ir kitos problemos: būsto, atvažiavimo į darbą, laikinumo jausmo – turėtume galvoti visi.

Švietimas tikriausiai daugelyje savivaldybių yra prioritetinė sritis, jam skiriama didžioji biudžeto dalis, kurio pagrindą sudaro mokinio krepšelis.

Valstybės dotacijos dalis, skirta valstybės deleguotoms funkcijoms įgyvendinti, savivaldybės biudžete nuolat auga, tačiau pats biudžetas nedidėja. Iš dešimties metų laikotarpio duomenų analizės matyti, kad biudžeto pajamų didžiausias augimas Kauno rajone buvo 2008 m., ir biudžeto apimtis buvo 104,0 mln. Lt, o dotacijos – 59,6 mln. Lt. 2010 m. biudžeto pajamos sudarė 88 mln., o dotacijos – 63 mln. Akivaizdu, kad savivaldybės surenkamų pajamų dalis nuolat mažėja. Iš jų dalis skiriama mokykloms ir ikimokyklinio ugdymo įstaigoms išlaikyti, darbuotojų atlyginimo mokėjimui, mokyklų renovacijai ir kitoms savivaldybės deleguotoms funkcijoms įgyvendinti.

Dauguma savivaldybių nepitaria mokinio krepšelio lėšų grąžinimui dėl pasikeitusio 2011-09-01 mokinių skaičiaus. Mažėja mokinių, bet klasių komplektų skaičius dažniausiai nekinta, todėl mokyklos bus priverstos taupyti ugdymo paslaugų kokybės sąskaita, sumažės galimybės panaudoti lėšas kitoms ugdymo reikmėms. Siūlome sudaryti daugiau galimybių savivaldybėms bendrojo ugdymo srityje disponuoti mokinio krepšelio lėšomis ir panaudoti sutaupytas lėšas kitoms švietimo reikmėms, edukacinių aplinkų kūrimui.

Kolegos, manau, kad labai teisingai rašė prof. Andrėjus Šleicheris: „Pinigai negarantuoja ne tik laimės, bet sėkmės švietimo srityje. Jei sėkmė priklausytų nuo

pinigų, tai turtingiausios šalys pasiektų geriausių rezultatų. Nuo finansavimo priklauso tik 20 proc. šalies švietimo sėkmės ir net 80 proc. – kaip panaudojami turimi finansiniai ištekliai“.

Linkiu visiems gražios Mokslo ir žinių dienos, sklandaus bendradarbiavimo ir sėkmingų naujųjų mokslo metų!

Kauno rajono meras Valerijus Makūnas